

**Sihtasutuse Eesti Teadusagentuur
hindamisnõukogu tegevuse aruanne**

Aruanne hõlmab Eesti Teadusagentuuri hindamisnõukogu tegevust perioodil 15.05.2019–31.01.2020

Eesti Teadusagentuuri hindamisnõukogu kinnitas aruande 30. jaanuaril 2020 (protokoll nr 101)

Sissejuhatus

Ülevaade kirjeldab hindamisnõukogu neljanda koosseisu tegevust üheksa kuu jooksul, 2019. aasta maist kuni 2020. a jaanuarini. See on ETAg-i hindamisnõukogu neljas selline aruanne. [Esimene aruanne](#) koostati ETAg-i hindamisnõukogu esimese koosseisu tegevusperioodi kohta aastatel 2012-2014, [teine aruanne](#) teise koosseisu poolt tegevusperioodi kohta 2015-2017 ning [kolmas aruanne](#) kolmanda koosseisu poolt tegevusperioodi kohta 2018-2019.

Hindamisnõukogu kolmanda ja neljanda koosseisu tegevusperioodi eripäraks oli, et need keetsid seoses ümberkorraldustega ETAg-i hindamisnõukogu moodustamist puudutavates riiklikes regulatsioonides (teadus- ja arendustegevuse korralduse seadus, haridus- ja teadusministri määrus „Eesti Teadusagentuuri hindamisnõukogu moodustamise kord ja töökord“) erandkorras vastavalt üks aasta ja üks kuu ning üheksa kuud, mitte kolm aastat.

Perioodil mai 2019 kuni jaanuar 2020 võib Eesti teadusmaastikul olulisemateks sündmusteks pidada 2018. a sõlmitud teadusleppe mittetäitmise teatele järgnenud teadlaste proteste ja avalikke debatte teadusrahastuse teemal ning Teadus- ja arendusnõukogu (TAN) poolt initsiatiivi võtmist ETAg-i väljaantavate grantide valdkondliku jaotuse muutmiseks. Hindamisnõukogu uus ja vana koosseis tegid teadusleppes taganemise puhul 4. juunil 2019 avaliku pöördumise.

Hindamisnõukogu ülesanded, koosseis ja töökorraldus

Hindamisnõukogu ülesanded ja koosseis

Tulenevalt [haridus- ja teadusministri 27.12.2011. a määrusest nr 74 „Eesti Teadusagentuuri hindamisnõukogu moodustamise kord ja töökord“](#) on hindamisnõukogu põhiülesanne uurimistoetuste taotluste järjepidev, asjatundlik ja sõltumatu hindamine. Nende hinnangute alusel langetab ETAg uurimisprojektide rahastamisotsused. Hindamisnõukogu osaleb vastavalt vajadusele ka teiste ETAg-ile seadusega pandud ülesannete täitmisel (vt täpsemalt allpool).

Hindamisnõukogu neljanda koosseisu kinnitas seni kehtinud korra kohaselt veel ETAg-i nõukogu kooskõlastatult haridus- ja teadusministriga. 2020. a kinnitab uue hindamisnõukogu koosseisu kuni kolmeks aastaks haridus- ja teadusminister nimetamiskogu ettepanekule tuginedes.

Hindamisnõukogu koosneb oma eriala tunnustatud teadlastest, kelle senine tegevus Eesti teaduse edendamisel on olnud vastavuses akadeemilise ja teaduseetikaga ning suunatud Eesti teaduse kui terviku kvaliteedi parandamisele. Hindamisnõukogu liige ei esinda tema kandidatuuri üles seadnud asutust, tema töö eesmärk on Eesti teaduse kui terviku huvide esindamine. Hindamisnõukogu esimeheks on ametikoha järgi ETAg-i juhatuse esimees ja tema volitused on seotud tema ametiajaga. Esimees juhatab koosolekuid, kuid ei võta osa otsuste hääletamisest. Hindamisnõukogu töö korraldusliku toe tagab ETAg-i uurimistoetuste osakond.

ETAg-i hindamisnõukogu esimene koosseis tegutses perioodil 1.03.2012-28.02.2015, teine perioodil 1.03.2015-28.02.2018, kolmas koosseis perioodil 1.04.2018-31.05.2019 ning neljas koosseis 15.05.2019–3.01.2020, mis on ka selle aruande aluseks olev aruandlusperiood.

ETAg-i hindamisnõukogu neljandasse koosseisu kuulusid

1. Andres Koppel, hindamisnõukogu esimees (alates 30.08.2012)
2. Allen Kaasik, Tartu Ülikooli professor
3. Andres Öpik, Tallinna Tehnikaülikooli professor
4. Anne Kahru, Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi juhtivteadur
5. Ellu Saar, Tallinna Ülikooli professor
6. Jarek Kurnitski, Tallinna Tehnikaülikooli professor
7. Katrin Õunap, Tartu Ülikooli professor
8. Krista Fischer, Tartu Ülikooli professor
9. Krista Kodres, Eesti Kunstiakadeemia professor
10. Liisi Keedus, Tallinna Ülikooli professor
11. Marika Mänd, Eesti Maaülikooli professor
12. Nigulas Samel, Tallinna Tehnikaülikooli professor
13. Tiit Tammaru, Tartu Ülikooli professor
14. Toomas Rõõm, Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi juhtivteadur
15. Ülo Mander, Tartu Ülikooli professor

Hindamisnõukogu töökorraldus

Hindamisnõukogu töövorm on koosolek. Koosolekud protokollitakse ja protokoll kinnitatakse järgmisel koosolekul. Kiireloomulisi otsuseid nõudvate küsimuste korral on hindamisnõukogu korraldanud ka e-koosolekuid, kus hääletamine toimub e-posti teel.

Hindamisnõukogu neljanda koosseisu esimene koosolek toimus 31.05.2019, kus kinnitati ka uus [„Sihtasutuse Eesti Teadusagentuur hindamisnõukogu kodukord“](#). Hindamisnõukogu pidas üheksa kuu jooksul (mai 2019 – jaanuar 2020) kokku üksteist koosolekut (2019 – kümme (sh kolm e-hääletuskoosolekut) ja 2020 – ühe koosoleku).

Hindamisnõukogu töö üks olulisemaid põhimõtteid on lisaks teaduslikule asjatundlikkusele ka otsustusprotsesside läbipaistvus ja otsuste erapooletus. Seepärast on kodukorras eraldi sätestatud, et hindamisnõukogu liige, kellel on puutumus finantseerimistaotlusega, mille osas hindamisnõukogu peab otsuse vastu võtma, teavitab sellest esimesel võimalusel koosoleku juhatajat (§ 6 (4)). Samuti on kodukorras sätestatud, et kui hindamisnõukogu liikme puutumus finantseerimistaotlusega, mille osas hindamisnõukogu peab otsuse vastu võtma, võib viia huvide konfliktini või ilmnevad muud asjaolud, mille tõttu hindamisnõukogu liikme kohustuste täitmine on võimatu, hindamisnõukogu liige hääletamisel ei osale (§ 6 (5)).

Hindamisnõukogu tööd toetas kaheksa ekspertkomisjoni – kuus valdkondlikku ekspertkomisjoni (loodusteadused, tehnika ja tehnoloogia, arsti- ja terviseteadused, põllumajandusteadused ja veterinaaria, sotsiaalteadused, humanitaarteadused ja kunstid), eksperimendarenduse ekspertkomisjon (arendusgranditaotluste hindamiseks) ning IUT tuumiktaristu (jätku)taotluste hindamise ekspertkomisjon (tuumiktaristutoetus (jätku)taotluste hindamiseks).

Hindamisnõukogu neljanda koosseisu ekspertkomisjonide koosseis

1. Loodusteaduste ekspertkomisjon:

Anne Kahru	Ekspertkomisjoni juht, indamisnõukogu liige, Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi juhtivateadur;
Krista Fischer	hindamisnõukogu liige, Tartu Ülikooli professor;
Nigulas Samel	hindamisnõukogu liige, Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Toomas Rõõm	hindamisnõukogu liige, Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi juhtivateadur ;
Ülo Mander	hindamisnõukogu liige, Tartu Ülikooli professor;
Andi Hektor	Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi vanemteadur;
Andrus Salupere	Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Angela Ivask	Sotsiaalministeeriumi teadusnõunik;
Anneli Kruve-Viil	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Els Heinsalu	Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi vanemteadur;
Ivari Kaljurand	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Jaak Kikas	Tartu Ülikooli professor;
Jaak Truu	Tartu Ülikooli professor;
Jüri Vain	Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Kalle Kirsimäe	Tartu Ülikooli professor;
Kalle Olli	Eesti Maaülikooli professor;
Katrin Heinsoo	Eesti Maaülikooli vanemteadur;
Lili Azin Milani	Tartu Ülikooli juhtivateadur;
Lilian Järvekülg	Tallinna Tehnikaülikooli emeriitprofessor;
Margit Heinlaan	Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi vanemteadur;
Margus Pooga	Tartu Ülikooli juhtivateadur;
Mart Speek	Tallinna Tehnikaülikooli vanemteadur;
Meelis Kull	Tartu Ülikooli dotsent;
Mihkel Kaljurand	Tallinna Tehnikaülikooli emeriitprofessor;
Pirjo Spuul	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Raivo Jaaniso	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Raivo Stern	Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi juhtivateadur;
Raivo Vilu	AS Toidu- ja Fermentatsioonitehnoloogia Arenduskeskuse juhtivateadur, Tallinna Tehnikaülikooli emeriitprofessor;
Reet Mändar	Tartu Ülikooli professor;
Riina Aav	Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Rita Hõrak	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Siim Veski	Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Tanel Tammet	Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Tiina Alamäe	Tartu Ülikooli dotsent;

Tiit Kutser	Tartu Ülikooli juhtivteadur;
Tiiu Koff	Tallinna Ülikooli professor;
Toomas Paalme	Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Tõnis Örd	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Tõnu Laas	Tallinna Ülikooli professor;
Uko Maran	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Urmas Arumäe	Tallinna Tehnikaülikooli dotsent;
Vahur Zadin	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Valdis Laan	Tartu Ülikooli professor;
Varmo Vene	Tartu Ülikooli professor;
Ülo Suursaar	Tartu Ülikooli vanemteadur.

2. Tehnika ja tehnoloogia ekspertkomisjon:

Jarek Kurnitski	Ekspertkomisjoni juht, hindamiskooskogu liige, Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Andres Öpik	hindamiskooskogu liige, Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Andres Triikkel	Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Dmitri Vinnikov	Tallinna Tehnikaülikooli uurija-professor;
Eero Vainikko	Tartu Ülikooli professor;
Kaido Sillar	Tartu Ülikooli teadur;
Priit Kulu	Tallinna Tehnikaülikooli vanemteadur;
Targo Kalamees	Tallinna Tehnikaülikooli professor.

3. Arsti- ja terviseteaduste ekspertkomisjon:

Allen Kaasik	Ekspertkomisjoni juht, hindamiskooskogu liige, Tartu Ülikooli professor;
Katrin Õunap	hindamiskooskogu liige, Tartu Ülikooli professor ;
Ana Rebane	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Anneli Uusküla	Tartu Ülikooli professor;
Helle Karro	Tartu Ülikooli professor;
Janika Kõrv	Tartu Ülikooli dotsent;
Kaia Palm	Tallinna Tehnikaülikooli dotsent, Protobios OÜ juhtivteadur;
Küllli Kingo	Tartu Ülikooli professor;
Neeme Tõnisson	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Tambet Teesalu	Tartu Ülikooli professor;
Urmas Arumäe	Tallinna Tehnikaülikooli dotsent.

4. Põllumajandusteaduste ja veterinaaria ekspertkomisjon:

Marika Mänd	Ekspertkomisjoni juht, hindamiskooskogu liige, Eesti Maaülikooli professor;
Andres Mäe	Eesti Taimekasvatuse Instituudi vanemteadur;
Asko Lõhmus	Tartu Ülikooli juhtivteadur
Helle Karro	Tartu Ülikooli professor;
Katrin Heinsoo	Eesti Maaülikooli vanemteadur;

Toomas Paalme Tallinna Tehnikaülikooli professor.

5. Sotsiaalteaduste ekspertkomisjon:

Ellu Saar Ekspertkomisjoni juht, hindamisnõukogu liige, Tallinna Ülikooli professor;
 Tiit Tammaru hindamisnõukogu liige, Tartu Ülikooli professor;
 Allan Puur Tallinna Ülikooli professor;
 Andres Vutt Tartu Ülikooli dotsent;
 Anneli Kaasa Tartu Ülikooli dotsent;
 Kenn Konstabel Tallinna Ülikooli professor, Tervise Arengu Instituudi vanemteadur;
 Margit Keller Tartu Ülikooli vanemteadur;
 Margus Pedaste Tartu Ülikooli professor;
 Mihkel Solvak Tartu Ülikooli vanemteadur.

6. Humanitaarteaduste ja kunstide ekspertkomisjon:

Liisi Keedus Ekspertkomisjoni juht, hindamisnõukogu liige, Tallinna Ülikooli professor;
 Krista Kodres hindamisnõukogu liige, Eesti Kunstiakadeemia professor;
 Ave Mattheus Tallinna Ülikooli dotsent;
 Elo-Hanna Seljamaa Tartu Ülikooli vanemteadur;
 Geda Paulsen Eesti Keele Instituudi vanemteadur;
 Jaan Lahe Tallinna Ülikooli dotsent;
 Krista Kerge Tallinna Ülikooli professor;
 Kristin Kuutma Tartu Ülikooli professor;
 Lembi Lõugas Tallinna Ülikooli vanemteadur;
 Marten Seppel Tartu Ülikooli dotsent;
 Renata Sõukand Ca' Foscari ülikooli dotsent;

7. Eksperimentaalarenduse ekspertkomisjon:

Jarek Kurnitski Tallinna Tehnikaülikooli professor, hindamisnõukogu liige (ekspertkomisjoni juht);
 Ellu Saar Tallinna Ülikooli professor, hindamisnõukogu liige;
 Aavo Sõrmus Bioexpert OÜ juhataja;
 Arvi Tavast Eesti Keele Instituudi sõnastikutarkvara arendaja;
 Dmitri Vinnikov Tallinna Tehnikaülikooli professor;
 Frid Kaljas Festo Oy müügi juht Balti riikides;
 Heli Lukner Milrem AS arendusprojektide juht, Tartu Ülikooli vanemteadur;
 Ivo Leito Tartu Ülikooli professor;
 Kai Kisand Tartu Ülikooli juhtivteadur;
 Kaupo Reede Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi majandusarengu osakonna juhataja;
 Marek Tamm Tallinna Ülikooli professor;
 Siim Kinnas Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse intellektuaalomandi spetsialist;

8. Tuumiktaristu ekspertkomisjon:

Jarek Kurnitski ekspertkomisjoni juht, hindamisnõukogu liige, Tallinna Tehnikaülikooli professor;

Irja Lutsar	Tartu Ülikooli professor;
Rainer Kattel	Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Hannes Kollist	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Karl Pajusalu	Tartu Ülikooli professor.

Hindamisnõukogu tegevuse ülevaade

Uurimistoetuse taotluste ja aruannete hindamine

Aruandeperioodil moodustas tavapäraselt suurema osa hindamisnõukogu tööülesannetest uurimis- ja mobiilsustoetuste (jätku)taotluste ja aruannete hindamine.

Alates 2015. aastast uute **institutsionaalse uurimistoetuse** (IUT) teemade taotlusvoore ei korraldatud. Seega menetles hindamisnõukogu 2019 vaid IUT teemade jätkutaotlusi ning 2012-2016 välja antud tuumiktaristotoetuste jätkutaotlusi (vt lisa).

2019. a toimus üks taotlusvoor **personaalse uurimistoetuse** (PUT) järeldoktori, stardi- ja rühmagrantidele ning esimest korda ka **arendusgrantidele** (EAG). Hindamisnõukogu hindas 2019. a taotlusvoorus esitatud uurimistoetuse taotlusi ning arutas ja kiitis heaks 35 2018. a lõppenud PUT projekti lõpparuannet ning 31 IUT teema lõpparuannet. Kuna EAG eelarve 2020. aastaks osutus kavandatust enam kui kaks korda väiksemaks, otsustas hindamisnõukogu n-ö viimasel hetkel 2020. a uut arendusgrantide konkursi mitte välja kuulutada ning selle asemel rahastada 2019. voores pingereas kokku kaheksa projekti. (vt lisa).

2019. aastal hindas hindamisnõukogu ka [Mobilitas Pluss](#) programmi järeldoktori toetuse taotlusvooru taotlusi, järeldoktori- ja tagasipöörduva teadlase toetuse projektide lõpparuandeid ning tippteadlase toetuse projektide vahearuarandeid.

Rahvusvahelise teaduskoostöö edendamine

Aruandlusperioodil andis hindamisnõukogu kahepoolsete lepingutega – ETag-i ja Taiwani Teadusnõukogu koostööleping ning Jaapani Teaduse Edendamise Ühingu (Japanese Society for Promotion of Science (JSPS)) järeldoktorite stipendiumid – seotud mobiilsustoetuste konkurssidel hinnanguid ja ekspertarvamusi. Hindamisnõukogu liikmed olid kaasatud JSPS järeldoktori nominendi valimisse ning Taiwani mobiilsustoetuse saaja valimisse.

2019. a JSPS taotlusvoorus hinnati ühte taotlust. Taiwani mobiilsustoetuse 2020. a taotlusvoorus on hindamisel viis taotlust.

Muud ülesanded

Lisaks uurimistoetuste taotluste hindamisele panustas hindamisnõukogu aruandlusperioodil aktiivselt uurimistoetuste taotlusvoorude regulatsioonide ja juhendmaterjalide ettevalmistamisse ning uurimistoetuste menetlemise protsessi lihtsustamisse ja kvaliteedi tõstmisse.

Sarnaselt eelmisele hindamisnõukogu koosseisule ei saanud ka neljas hindamisnõukogu koosseis TA-asutustele märgukirja. Seoses oluliste ümberkorraldustega hindamisnõukogu moodustamise alustes vajab märgukirja eesmärk ja sisu põhjalikumat arutelu ETag-i huvipooltega. Seda on mõistlik teha 2020. a pikemaks perioodiks valitaval uuel hindamisnõukogu koosseisul.

Hindamisnõukogu üldised järeldused ja ettepanekud

Üldiste järeldustena on põhjust korrata ka eelmise hindamisnõukogu koosseisu tegevusaruandes märgitud üldisloomustust aruandlusperioodi lühiduse kohta, mis selle, neljanda koosseisu puhul oli isegi lühem kui üks aasta. Tööperioodi lühidus ning teaduspoliitilise tausta ebakindlus mõjustas oluliselt nii hindamisnõukogu töö üldist õhustikku kui ka kavandatud töö rütmi. Teaduslepe järel tehtud ettepanekud rahastamise kasvu sisustamiseks asendusid tegelikkuses oluliselt väiksema juurdekasvuga, kusjuures isegi hindamisprotsessi lõppfaasis ei olnud teada uurimistoetuste 2019. a taotlusvooru rahaline maht. Samuti selgus, et 2020. a ei kasva isegi algselt prioriteetse tegevuse, teaduse ja ettevõtluse sidustamiseks loodud arendusgrandi eelarve.

2019 a uurimistoetuste menetlemise kavandatud ajakava lõi sassi Teadus- ja Arendusnõukogus algatatud uurimistoetuste valdkondliku proportsioonide alane diskussioon, õigemini valdkondlike proportsioonide kohta antavate juhiste nihkumine novembri lõppu. Seetõttu pidi hindamisnõukogu suruma oma hindamisprotseduuri lõpuosa tegevused kokku aasta lõpus väga lühikesele ajavahemikule.

Seoses institutsionaalsete uurimistoetuste meetme lõppemisega juhtis hindamisnõukogu haridus- ja teadusministeeriumi tähelepanu vajadusele ümber korraldada tuumiktaristute rahastamise süsteem.

Sarnaselt eelnevate aastatega jätkati uurimistoetuste süsteemi edasiarendamist, sh juhendite ja kordade täiustamist. Neist kõige olulisemad muudatused on vaja suunata ühelt poolt ebamõistliku grantide nn ületaotlemise ja alamvaldkondliku nn „pungumise“ piiramiseks ning teiselt poolt grantide valdkondliku jaotuse eelarve mõistliku kujunemise mehhanismi rakendamiseks. Hindamisnõukogu peab oluliseks vältida ETag-i uurimistoetuste kui valdkondlikult mitmekesise kõrgtasemel teaduse rahastusinstrumendi puhul poliitilist sekkumist ning toetab grantide valdkondliku jaotuse kujundamisel teaduse n-ö isereguleeruva algoritmilise mudeli rakendamist, mille üheks elemendiks on kvaliteetsete granditaotluste arv igas valdkonnas.

Hindamisnõukogu tõi eelmises kahes samalaadses aruandes välja kaks olulist riski, mis pärsivad uurimistoetuste süsteemi edukat toimimist ja uurimistoetuste ja asutuste tegevustoetuste omavahelise kooskõlalise süsteemi toimimist: 1) teadus- ja arendustegevuse rahastamine jääb ebapiisavaks ning 2) baasfinantseerimise ümberkujundamine teaduasutuste teadustöö tegevustoetuseks takerdub või võtab liiga kaua aega. Need riskid on endiselt aktuaalsed.

LISA 1

Tabel 1. Uurimis- ja mobiilsustoetuste menetlemise koondarvud 2019

		2019			
		uute taotluste arv	uute grantide arv (algusega 2019 või 2020)	Jätkutaotluste/ vahearuanne arvu arv	Lõpparuannete arv
IUT, PUT, EAG	IUT			34*	31*
	IUT tuumiktaristu			2	
	PUT	487	114	77*	35
	EAG	59	8		
Mobilitas Pluss	järeldoktorid	83	22		36
	tagasipöördujad	23*	12*		16
	tippteadlased			13	

* Menetles eelmine, kolmas hindamisnõukogu koosseis

Lühendid: EAG – arendusgrant; IUT – institutsionaalne uurimistoetus; PUT – personaalne uurimistoetus; PUTJD – personaalse uurimistoetuse järeldoktorigrant; PSG- personaalse uurimistoetuse stardigrant; PRG- personaalse uurimistoetuse rühmagrant; Mobilitas Pluss – Euroopa Liidu tõukevahendite toel rahastatud mobiilsustoetuste programm;